

Traduccions: l'efecte Frankfurt

Els escèptics més radicals respecte a les possibilitats de la literatura catalana de triomfar o de fer un bon paper a la Fira de Frankfurt, en la qual és (repetim-ho per si encara algú no ho sap) convidada d'honor, es deuen sentir un poc incòmodes i força cohibits. Sobretot per l'evidència inapel·lable que, pel que fa a traduccions del català a l'alemany, la Fira de Frankfurt 2007 ja ha representat un èxit (més o menys) rotund. Es tracta, a més, d'un triomf perfectament quantificable per a molts –autors, editors, agents– dels qui en formen part i s'hi van guanyant bonament la vida. Les xifres canten i no menteixen mai: entre 1998 i 2003, tan sols es varen fer 29 traduccions d'obres catalanes a l'alemany; només enguany, en canvi, les traduccions ja ronden la cinquantena. Ni amb les quantitats industrials de mala bava i pessimisme que els uns i els altres han anat perbocant sobre la

Ja s'ha fet notar la influència de la Fira del Llibre de Frankfurt en la projecció de la literatura catalana: el nombre de traduccions ha augmentat considerablement. L'èxit de la Fira, ara i aquí, és, per tant, quantificable.

Fira no es pot continuar dissimulant, doncs, que l'efecte Frankfurt ja s'ha començat a notar. I molt positivament.

Varietat de les obres traduïdes.

Com no podia ser altrament, les obres que han estat traduïdes amb vista a la participació catalana a la Fira de Frankfurt presenten una gran varietat, tant per la procedència geogràfica dels escriptors, com per la temàtica i el gènere de les obres, com per la ressonància pública dels autors, pel seu prestigi crític o per l'època en què visqueren o viuen. Així doncs, la traducció de clàssics ineludibles com Joanot Martorell i Ramon Llull anirà acompanyada per les traduccions d'obres d'autors clàssics contemporanis, també indiscutibles, com per exemple Josep Pla, Mercè Rodoreda, Llorenç Villalonga, Josep M. de Sagarra o Salvador Espriu. Així, també, les traduccions d'obres d'autors d'èxits eminentment comercials, com ara Maria de la Pau Janer i Rosa Planas, seran al costat de clàssics vius com ara Baltasar Porcel, Pere Gim-

Josep Bergallo, president de l'Institut Ramon Llull, juntament amb quaranta dels escriptors que participaran a la cita de Frankfurt, durant la presentació del programa literari i acadèmic de la Fira, el dia 15 de setembre.

ferrer o Quim Monzó, de veterans d'èxit com Joan Margarit i Maria Barbal, i d'autors més joves, amb una obra ja consolidada però encara per consagrar, com ara Emili Rosales, Manuel Forcano, Jordi Puntí i Carles Porta.

Naturalment, la varietat –deliberada o espontània– de les obres posades a disposició del públic alemany serà un dels trumfos de la literatura catalana a Frankfurt. Per un parell de raons. La primera és que la varietat –de gèneres, estils, tendències, generacions, èpoques– és el primer signe de normalitat que ha de presentar qualsevol literatura nacional que vulgui ésser (o que vulgui convèncer que és) homologable a les literatures més solvents d'arreu del món. La segona és que, naturalment, la vertadera presentació davant la crítica i la massa lectora alemanya no la faran els actes més o menys ben ideats i impressionants que es puguin celebrar aquests dies dins el recinte de la Fira, sinó les obres que ocuparan les llibreries del país fins mesos després d'haver clausurat el certamen, obres que seran avaluades pels crítics literaris de tots els diaris i comprades (o negligides) pels lectors curiosos usuals.

Títols traduïts. Entre els títols traduïts, n'hi ha uns quants que, d'entrada i per diverses raons, ja apunten ben alt. Un és el recull de tots els contes de Quim Monzó, que publicarà l'editorial Frankfurter Verlagsanstalt. El llibre porta per títol *Cent contes*, perquè als *Vuitanta-sis contes* que va publicar aquí Quaderns Crema fa uns quants anys, s'hi incorporen els catorze que configuren *El millor dels mons*. Les esperances que l'editorial alemanya ha posat en Monzó ja s'endevinen en el fet que, aquest setembre, l'han convidat a anar a la Fira Internacional del Llibre de Berlín perquè en faci la presentació oficial.

Una altra de les obres amb un futur germànic més prometedor és *Les veus del Pamano* de Jaume Cabré, editada per la prestigiosa Suhrkamp, una de les cases editorials amb més renom d'Alemanya. Suhrkamp també juga fort per la seva adquisició catalana. Durant l'estiu Cabré ja ha anat a Ale-

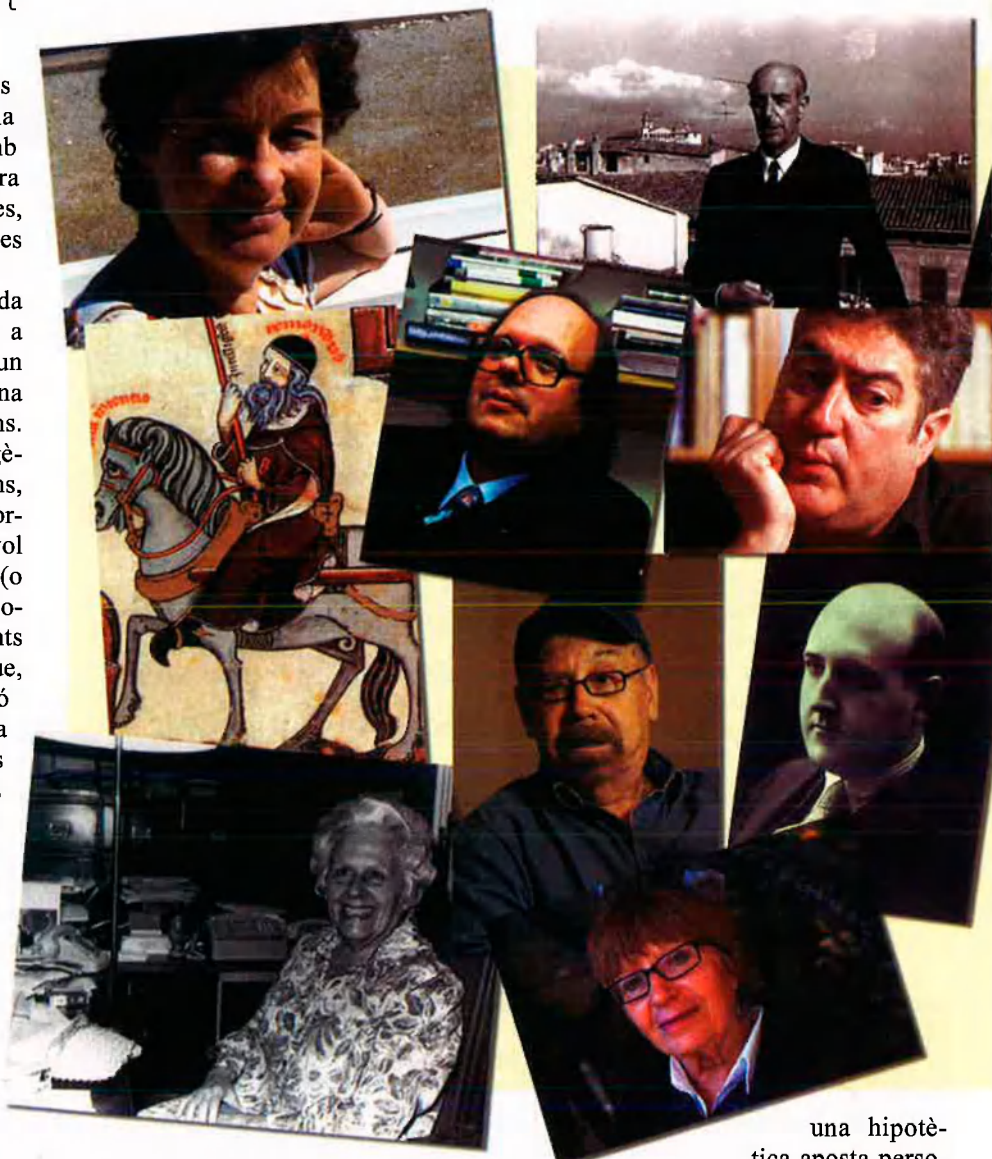
manya a presentar la novel·la als llibreters i periodistes del país, i el mes d'octubre, a banda d'assistir a la Fira de Frankfurt, també farà una ronda de lectures del seu llibre per diverses ciutats, com ara Munic, Colònia, Bremen i Tübingen.

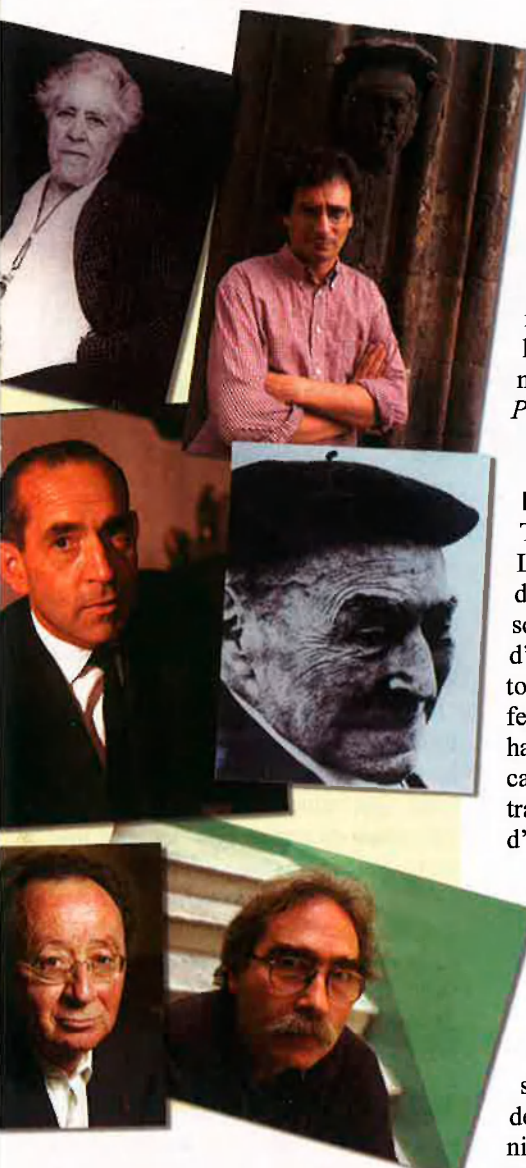
El cas de *Pandora al Congo*, segona novel·la d'Albert Sánchez Piñol, és més peculiar, perquè les expectatives editorials no es basen únicament en

Ni les quantitats industrials de pessimisme perbocades sobre la Fira no amaguen l'efecte Frankfurt

una hipotètica aposta personal de l'editor, sinó que són molt fonamentades. Per una raó, totalment definitiva: la traducció alemanya de *La pell freda* ha arribat a vendre 100.000 exemplars. L'editorial Fischer és la que acull Sánchez Pinol, i per a l'edició immediata de *Pandora al Congo* ha preparat un desplegament publicitari impressionant. De *best-seller* anticipat.

Unes altres traduccions molt significatives són les d'alguns dels noms més clàssics de la literatura catalana del segle XX, com ara Mercè Rodoreda, Josep Pla i Salvador Espriu. Rodoreda és una autora que ja té un llarg recorregut a les editorials internacionals, i no li ha calgut esperar al pretext de la Fira per a ser a bastament traduïda a l'alemany. L'editorial Suhrkamp és la que fins avui ha anat publicant l'obra de Rodoreda en alemany; fins enguany, tenia al catàleg *La plaça del*

El quadern gris de Josep Pla. No és la primera obra de l'autor empordanès traslladada a l'alemany; també hi té *El carrer estret* i *Històries del mar*. En aquesta repassada necessàriament breu de les traduccions catalanes a l'alemany, no es pot deixar d'esmentar una de les operacions editorials més sorprenents i agosarades: la traducció de la *Poesia completa* de Salvador Espriu.

La feina de l'Institut Ramon Llull. Segons ens explica Carles Torner, la feina de l'Institut Ramon Llull amb vista a la imminent Fira de Frankfurt ha estat molt intensa, sobretot pel que fa a la possibilitat d'aconseguir tantes traduccions d'autors catalans com fos possible. La feina feta –vol que quedi clar Torner– no ha consistit a proposar noms d'autors catalans que fossin susceptibles de ser traduïts, sinó a anar a diverses fires d'arreu del món, establir relacions amb els editors internacionals (més de 400, emfasitza), i proposar-los subvencions i ajudes en cas que estiguessin interessats en la publicació d'algunes obres catalanes. És a dir, que totes les traduccions que s'han preparat, diu Torner, han sortit perquè els editors d'allà les han demanades. “Nosaltres no fem traduir ni encomanem ni recomanem quines traduccions s'han de fer; simplement ajudem i reforcem el dinamisme propi del món editorial català.”

Entre les fites que Torner remarca de la feina que s'ha anat fent des de l'Institut Ramon Llull, hi ha l'edició completa en alemany del *Tirant lo Blanc*, de la qual fins ara només hi havia una traducció parcial; el mateix editor, però, s'ha compromès a treure'n la versió completa. També esmenta l'aparició de l'obra *Solitud* de Víctor Català en una editorial especialitzada en clàssics, i l'enorme confiança que ha dipositat una petita editorial alemanya en *Pedra de tartera* de Maria Barbal, una confiança que ja ha donat els primers fruits, perquè el llibre ha aparegut a la llista dels més venuts d'alguns diaris de prestigi.

Com a culminació sobre els avantatges que pot acabar tenint la participació de la literatura catalana en la Fira de Frankfurt, Torner comenta que pot

fer augmentar considerablement el nombre de traduccions catalanes als països del centre i del nord d'Europa, que sobretot tenen l'alemany com a llengua culta de referència. De moment, però, val més estalviar-se els coets.

La feina de l'Institut d'Estudis Baleàrics. Per una altra banda, cal parlar de l'Institut d'Estudis Baleàrics (IEB), que compleix en exclusiva a les Illes la funció que el Llull compleix arreu dels Països Catalans, ja que el Partit Popular, en accedir al govern a la passada legislatura, trencà els convenis de col·laboració signats amb la Generalitat de Catalunya. El IEB ha arribat a un acord amb l'editorial Valentia perquè editi la traducció de deu novel·les d'autors balears actuals, entre les quals es destaquen *Difunts sota els ametllers en flor* de Baltasar Porcel, *Un cor massa madur* de Guillem Frontera, *Les llunes i els calàpets* d'Antoni Vidal Ferrando i *Terra seca* d'Antònia Vicens. Tal com explica Antoni Planas, coordinador de l'entitat, a la llista definitiva d'obres susceptibles de traducció s'hi ha arribat de dues maneres. Per començar, l'editor alemany, del segell Valentia, és un bon coneixedor de la literatura catalana, i ell mateix ja va presentar una primera selecció d'autors que li interessava d'incorporar a la seva editorial. Després, a partir d'aquesta primera llista, se'n va fer una altra, ja amb la intervenció del IEB, tenint en compte quines de les obres que podien interessar a Valentia eren lliures de drets. I així és, conclou Planas, com s'ha arribat a la llista final.

Totes les obres traduïdes seran presentades oficialment i conjuntament el dia 12 d'octubre durant la Fira, i formaran part d'una col·lecció que té “una voluntat evident de continuïtat”. “Així mateix”, aclareix Planas, “l'editor de Valentia té un segon segell, dedicat als estudis literaris universitaris, la qual cosa fa que tingui molts bons contactes a tot el món acadèmic alemany. Això, a nosaltres, ens afavoreix, perquè ajudarà a moure les obres dels nostres autors pel circuit en què més poden consolidar-se: el del prestigi”.

Pere Antoni Pons

diamant, *Mirall trencat*, *La mort i la primavera* i *Aloma*, a les quals afegirà, en edició expressa per a la Fira, una traducció de *Quanta, quanta guerra*.

No s'acaben aquí, però, les obres catalanes que l'editorial Suhrkamp posarà a disposició del lector alemany. Aquest agost va treure al carrer la versió alemanya d'una de les obres mestres indiscutibles del nostre escriptor més vast i potser més genial:

La varietat de les obres posades a disposició del públic serà un dels trumfos de la literatura catalana